

Nr 196.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel; given Stockholms slott 20 juni 1914.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen antaga härvid fogade förslag till förordning angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

Förslag

till

förordning angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel.

Med upphävande av vad i förordningen den 18 juli 1913 angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel stadgas i fråga om dylik särskild ersättning till landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, samt hushållningssällskapen, förordnas som följer:

§ 1.

Anslag, som av riksdagen beviljas för beredande av ersättning till landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, skall mellan landstingen och nämnda städer tillsvidare fördelas efter deras folkmängd.

Sådan fördelning verkställs årligen. Till grund för fördelningen skall läggas folkmängden vid början av det år, då fördelningen äger rum.

§ 2.

Vid fördelning av anslag, som av riksdagen beviljas för beredande av ersättning till hushållningssällskapen för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, skall, vad angår anslag för åren 1915—1919, så förfaras, att ett grundbelopp av 10,000 kronor tillföres varje hushållningssällskap samt att därefter av anslagets återstod hälften fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden inom hushållningssällskapsområdena och andra hälften efter den övriga folkmängden inom samma områden, dock att, därest enligt dessa grunder något hus-

hållningssällskap skulle erhålla mindre än 35,000 kronor, detta belopp tillägges hushållningssällskapet och återstoden av anslaget enligt sagda grunder fördelas mellan de övriga hushållningssällskapen.

Från och med år 1920 skall vad sålunda stadgats tillvidare gälla med den jämkning, att belopp, som utskiftas efter folkmängd, skall med tre femtedelar fördelas efter den med jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden och med två femtedelar efter den övriga folkmängden inom hushållningssällskapsområdena.

Fördelning, som i denna § avses, verkställs för tioårsperioder, börjande med år 1915. Vid fördelningen beräknas folkmängden enligt senast hållna folkräkning.

§ 3.

Statskontoret skall låta till landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, utbetala de dem tillkommande ersättningsbeloppen, så snart uppgifterna om folkmängden vid årets början blivit tillgängliga.

De ersättningsbelopp, som tillkomma hushållningssällskapen, låter statskontoret årligen utbetala under april månad.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1915.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20
juni 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anförde efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet.

Enligt förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin skulle statskontoret utdela till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, ett belopp, motsvarande en femtedel av samtliga till statskontoret inflyttna brännvinsförsäljningsmedel, samt till hushållningssällskapen ett belopp, motsvarande en åttondel av samma medel. Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och nämnda städer dels ock mellan hushållningssällskapen skulle läggas i förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers samt i det senare fallet hushållningssällskapsområdenas folkmängd. Sedan den s. k. rusdrycksmedelskommittén avgivit sitt förslag och den s. k. nykterhetskommittén yttrat sig däröver, framlade Kungl. Maj:t för 1913 års riksdag åtskilliga förslag, åsyftande

att upphäva eller förminska det allmännas beroende av inkomst av brännvinsförsäljningsmedel. Detta förslag innefattade bland annat, att såväl landstingen och omförmälda städer som hushållningssällskapen skulle i stället för andelar i sagda medel erhålla viss årlig ersättning, som Kungl. Maj:t föreslog till resp. 2,800,000 kronor och 1,750,000 kronor inalles. Riksdagen, som med vissa ändringar biföll Kungl. Maj:ts förslag, bestämde dessa ersättningsbelopp till resp. 3,100,000 kronor och 2,100,000 kronor. De nya bestämmelserna skulle träda i kraft den 1 januari 1915. I enlighet härmed hava författningar utfärdats den 18 juli 1913. På Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen förut i år uppfört för ifrågavarande ändamål å ordinarie stat dels under sjunde huvudtiteln ett anslag av 3,100,000 kronor och dels under nionde huvudtiteln ett anslag av 2,100,000 kronor.

Såväl vid den förberedande behandlingen av det sålunda av 1913 års riksdag avgjorda ärendet som inom riksdagen hade framställts förslag om ändring i sättet för fördelningen mellan hushållningssällskapen av dessa medel. Denna fråga blev emellertid för tillfället undanskjuten, men riksdagen anhöll, att frågan måtte av Kungl. Maj:t tagas under övertvägande. Jag anhåller nu att få underställa denna fråga Kungl. Maj:ts prövning.

Enligt rusdrycksmedelskommitténs förslag skulle ersättningsmedlen fördelas liksom förut efter folkmängden inom hushållningssällskapsområdena.

Riksdagen
1913.

Då hushållningssällskapen hördes över detta förslag, yrkade åtskilliga sällskap på ändrad fördelningsgrund. Såsom skäl härför anfördes, att dittills gällande bestämmelser i detta avseende icke ledde till en fullt rättvis fördelning, då hushållningssällskap, inom vilkas områden större städer vore belägna, på grund härav erhöle betydligt större belopp, än vad såväl områdets areal som antalet jordbruksidkande invånare inom området kunde motivera. Jämväl anfördes, att förut gällande bestämmelser oskäligt gynnade de större hushållningssällskapen på de mindres bekostnad, emedan en viss, ungefär lika stor del av inkomsterna måste tagas i anspråk för ordinarie förvaltningsutgifter oavsett hushållningssällskapsområdets storlek.

Dessa brister hade förvaltningsutskotten för hushållningssällskapen i Kronobergs, Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt Älvsborgs läns norra hushållningssällskapsområde ansett kunna förekommas därigenom, att i hushållningssällskapsområdenas folkmängd icke inräknades folkmängden i de städer, som ej tillhörde landsting.

Andra förvaltningsutskott hade föreslagit, att ett visst grundanslag skulle tillkomma varje hushållningssällskap, och att den övriga delen av statsanslaget skulle fördelas antingen efter landsbygdens befolkningssiffra eller sedan folkmängden i de städer, som ej tillhörde landsting, frånräknats. Sälunda hade förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Uppsala län föreslagit ett grundanslag av 20,000 kronor, i Hallands län 10,000 kronor och i Västmanlands län 25,000 kronor samt fördelning med borträknande av städer, som ej deltog i landsting. Förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Gottlands län hade förordat 25,000 kronors grundanslag och fördelning av det övriga efter landsbygdens befolkningssiffra. Slutligen hade förvaltningsutskottet för hushållningssällskapet i Kristianstads län uttalat sig för fördelning efter landsbygdens befolkningssiffra.

Lantbruksstyrelsen anförde med anledning av det förslag, som innebar, att från folkmängdssiffran skulle dragas folkmängden i de städer, som ej deltog i landsting, att styrelsen, som ansåge, att det varit önskvärt, att vid fördelningen av nu ifrågavarande medel hänsyn i större utsträckning kunnat tagas till de olika hushållningssällskapens större eller mindre behov av understöd till jordbrukets höjande än fallet måste bliva, då folkmängden utgjorde fördelningsgrunden, visserligen funne goda skäl kunna anföras för den delvis förändrade fördelningsgrund, som sälunda föreslagits. Då emellertid densamma, såsom Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhållit, i betänkelig grad skulle förtrycka vissa hushållningssällskaps ekonomi, något som ju vid beräkningen av nu ifrågavarande ersättningsbelopp borde på allt sätt undvikas, och då därtill ytterligare komme, att det givetvis skulle vålla ett hushållningssällskap stora svårigheter, om, såsom Älvsborgs läns södra hushållningssällskap framhållit, folkmängden i någon stad inom sällskapets område så ökades, att staden ej vidare komme att deltaga i landsting, i vilket fall den ifrågasatta bestämmelsen skulle föranleda en avsevärd minskning uti ett dylikt sällskaps andel i statsanslaget, hade lantbruksstyrelsen ansett sig böra tillstyrka bibehållandet av hittillsvarande beräkningsgrund i förevarande fall.

Nykterhetskommittén verkställde med anledning av förslagen om ändring i fördelningsgrunden en utredning, som enligt kommitténs mening utvisade, att förskjutningarna vid fördelningen av statsanslaget för de särskilda hushållningssällskapen enligt ändrad fördelningsgrund i allmänhet icke skulle bliva så betydande, som man kunnat förmoda. För de största hushållningssällskapen, såsom Göteborgs och Bohus samt Malmöhus läns, samt för de minsta, såsom Gottlands, skulle emellertid en annan fördelningsgrund än nu gällande medföra stora förändringar.

Denna utredning innefattades i en tabell å sid. 23 i kommitténs vid propositionen fogade betänkande, utvisande fördelning av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 1,750,000 kronor, dels efter hela folkmängden, dels efter folkmängden på landsbygden och dels efter folkmängden på landsbygden samt i de städer, som deltaga i landsting. Förstnämnda fördelningssätt framställdes under tre alternativ, nämligen utan grundanslag, samt med grundanslag antingen å 10,000 kronor eller å 20,000 kronor till varje sällskap.

Då emellertid frågan om ändrad fördelningsgrund lämpligen syntes kommittén kunna lösas genom en fristående behandling, enär densamma eljest kunde befaras inveckla och försvåra det då föreliggande större spörsmålet, förklarade sig kommittén för sin del icke finna skäl att framlägga särskilt förslag härom.

Vid ärendets föredragning den 4 april 1913 uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet, att han i likhet med nykterhetskommittén ansåg frågan om förändring av grunden för understödets fördelning mellan hushållningssällskapen böra upptagas för sig utan samband med det då föreliggande frigörelsespörsmålet. I det av Kungl. Maj:t för riksdagen framlagda förslaget till förordning angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel föreslogs i enlighet härmed, att till grund för fördelningen mellan hushållningssällskapen skulle fortfarande läggas hushållningssällskapsområdenas folkmängd.

Vid riksdagen framställdes i tre motioner förslag om ändrad fördelningsgrund. I två av dessa föreslogs såsom sådan grund folkmängden inom hushållningssällskapsområdenas landsbygd, dock att 260,000 kronor skulle utan hänsyn till folkmängden fördelas med lika belopp mellan de olika sällskapen. Sistnämnda belopp skulle alltså utgå såsom grundanslag med 10,000 kronor till varje sällskap. I den tredje motionen föreslogs, att fördelningen skulle ske i förhållande till storleken av den inom hushållningssällskapens områden befintliga, med jordbruk, boskapskötsel och fiske sysselsatta befolkningen.

I sin skrivelse nr 168 den 30 maj 1913 erinrade riksdagen om de olika förslagen till ändring i fördelningsgrunden samt anförde, att riksdagen funnit vad sålunda anmärkts böra föranleda närmare undersökning. Emellertid syntes en förändring härutinnan förutsätta en ur olika synpunkter genomförd utredning, varvid borde aktgivas på, bland annat, att det syfte, som riksdagen velat tillgodose genom en höjning av totalanslaget till hushållningssällskapen, nämligen en så vitt möjligt jämn övergång till de nya förhållandena, bleve behörigen tillgodosett.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då ifrågavarande förordning vore avsedd att träda i kraft först den 1 januari 1915, hade riksdagen i likhet med chefen för finansdepartementet funnit lämpligt att icke upptaga förevarande fråga till avgörande i samband med det då föreliggande förslaget. Riksdagen hade i stället velat hos Kungl. Maj:t göra framställning om utredning i ämnet ävensom om framläggande för nästkommande riksdag av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Därjämte framhöll riksdagen med anledning därav, att i det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ersättning till städer, vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel ersättningarna till landsting och i landsting icke deltagande städer samt till hushållningssällskap angivits till vissa belopp, att det torde kunna ifrågasättas, huruvida dessa ersättningar borde grundas på annat beslut än det, som gällde deras uppförande såsom anslag i vederbörande riksstat. Det vore en påfallande skillnad mellan de i den föreslagna förordningen även upptagna bestämmelserna om ersättningar till städer och vissa köpingar, vilka ersättningar småningom skulle minskas för att slutligen alldeles upphöra, samt de i samma förslag intagna föreskrifterna om ersättningar till landsting och hushållningssällskap, vilka vore avsedda att gälla tillsvidare för en icke från början begränsad tid. Riksdagen fäste uppmärksamheten på, att sistnämnda bestämmelser lämpligen kunde utbrytas ur förordningen, och uttalade förväntan, att Kungl. Maj:t skulle för 1914 års riksdag framlägga förslag i sådant hänseende.

I det av riksdagen antagna förslaget till förordning angående förenämnda ersättningar bibehölls alltså fördelningsgrunden efter hushållningssällskapsområdenas folkmängd, men riksdagen anhöll tillika, att Kungl. Maj:t ville taga under överbäggande frågan om ändrade bestämmelser i fråga om dylik grund.

Förordning i ämnet i enlighet med riksdagens beslut har därefter, såsom jag ovan erinrat, utfärdats den 18 juli 1913, varjämte Kungl. Maj:t samma dag förordnade, att riksdagens skrivelse, i vad den innefattade omförmälda anhållan i fråga om ändrade bestämmelser med avseende å fördelningsgrunden hushållningssällskapen emellan, skulle för vidare handläggning överlämnas till jordbruksdepartementet.

Sedan lantbruksstyrelsen anbefallts att efter inhämtande av yttrande från hushållningssällskapens ombud verkställa utredning och uppgöra förslag i ämnet, har lantbruksstyrelsen avgivit utlåtande den 31

mars 1914 och därvid överlämnat yttrande den 13 november 1913 av nämnda ombud.

Vid ombudens möte tillstyrkte vederbörande utskott, att ombuden måtte föreslå, att medlen skulle fördelas efter antalet invånare å den till hushållningssällskapen hörande landsbygden samt i de till utseende av ledamöter i landstingen berättigade städerna utan att därvid något visst grundanslag beräknades. Vid utskottsutlåtandet voro fogade två reservationer, den ena av greve Hugo Hamilton, som förordade, att folkmängden inom hela området borde läggas till grund, varemot den andra, avgiven av herr Aaby Ericsson, ville såsom fördelningsgrund tillstyrka allenast landsbygdens folkmängd. Vid ombudens möte föranledde frågan livlig diskussion och avgjordes genom dubbla voteringar, vari, sedan till kontraposition mot utskottets förslag antagits greve Hamiltons förslag med 12 röster mot 11, som tillföll herr Ericssons, utskottets förslag antogs med 20 röster mot 3.

Hushållningssällskapens ombud.

Beträffande en vid ombudens protokoll fogad bilaga A, innefattande uppgifter angående några landstingsbidrag till vissa hushållningssällskap, har lantbruksstyrelsen i sitt förenämnda utlåtande framhållit, att då dessa ur styrelsens berättelse för år 1911 hämtade uppgifter endast avsåge de bidrag, som direkt ingått till vederbörande hushållningssällskaps kassa, men däremot icke omfattade de anslag, nämnda landsting beviljat och själva utbetalat för olika jordbruksändamål, bleve uppgifterna i fråga, använda såsom här skett, vilseledande.

Under det ärendet varit under utredning i lantbruksstyrelsen, hava särskilda framställningar inkommit från Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt från Gottlands ävensom Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap.

Framställningar från hushållningssällskap.

I den förstnämnda av dessa skrivelser anföres, att Östergötlands läns hushållningssällskaps andel i nu ifrågavarande medel redan vid tillämpning av den nu använda fördelningsgrunden skulle komma att nedgå med omkring 13 procent och, om hushållningssällskapens ombuds omförmälda förslag till fördelningsgrund komme till användning, skulle sällskapet andel komma att minskas med ytterligare omkring 9 procent, vadan sålunda den totala nedsättningen i sällskapet här ifrågavarande inkomst skulle belöpa sig till omkring 22 procent. Denna inkomstminskning vore så stor, att sällskapet förmåga att på tillfredsställande sätt fylla sin betydelsefulla uppgift skulle i hög grad äventyras. Inför en så genomgripande förändring i sin ekonomi skulle

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 139 häft. (Nr 196.) 2

sällskapet nödgas dels inskränka, dels helt nedlägga vissa delar av sin verksamhet, något som helt visst skulle menligt inverka på utvecklingen av de näringsgrenar, som sålunda berövades sällskapets understöd och ledning. Därtill komme ock, att frukterna av redan gjorda uppoffringar skulle under sådana förhållanden äventyras, vilket vore icke blott i och för sig beklagligt utan även oförenligt med en klok hushållning. Såvitt till utskottets kännedom kommit, hade ej heller några vägande skäl anförts för den av hushållningssällskapens ombud föreslagna fördelningsgrunden, till stöd för vilken ej kunde åberopas rättvisans och billighetens krav, som snarare talade för, att den hittills följda fördelningsgrunden även framgent komme till användning. Riksdagens uttalade önskan om en i möjligaste mån jämn övergång från förut rådande till de genom riksdagens beslut skapade nya förhållandena syntes ock vid det av hushållningssällskapens ombud förordade förslaget hava lämnats obeaktad, då enligt detta vissa hushållningssällskap så gott som i ett slag skulle se sina inkomster av här ifrågavarande slag på det kännbaraste sätt förminskade. Förvaltningsutskottet hemställde därför, att den hittills använda fördelningsgrunden allt fortfarande måtte tillämpas samt att, därest mot förmodan Kungl. Maj:t skulle finna annan fördelningsgrund lämpligare, denna, om den komme att medföra ytterligare minskning i Östergötlands läns hushållningssällskaps andel, först efter lämplig övergångstid, ej understigande tio år, måtte vinna full tillämpning.

Gottlands läns hushållningssällskap har framhållit å ena sidan jordbrukets stora betydelse för Gottlands näringsliv och å andra sidan svårigheten för hushållningssällskapet på grund av bristen på nödiga medel att lämna det på stora delar av ön i betänklig grad efterblivna jordbruket önskvärd omvårdnad. Sällskapet saknade sålunda medel att för längre tid än sex månader avlöna en jordbrukskonsulent; en mejerikonsulent funnes, som emellertid avlönades med av landstinget därtill anslagna medel; vandringsrättare saknades. Gottland hade stora förutsättningar för kreatursuppfödning, särskilt för produktion av varmblodiga hästar, varigenom ett viktigt riksintresse skulle bliva tillvarataget; de medel, sällskapet härtill kunde anslå, vore emellertid ytterst små och otillräckliga. Nötboskapsaveln vore i behov av kraftig uppräckning, men penningar saknades; sålunda kunde vid premieringarna inga penningpris för hondjur utdelas, och frisedlarnas inlösningspris hade måst bestämmas till endast 1 krona 37 öre. Ett tilltagande intresse för svinproduktion förefunnes; kornet från myrarna, vilket icke kunde föras i marknaden, lämpade sig nämligen väl till utfodring av svin. För att

nu samla det spridda intresset även för denna avel krävdes medel, över vilka sällskapet icke förfogade. En näring, som med gynnsamma avsättningsförhållanden hade stora möjligheter till uppblomstring, vore fisket, för vars främjande sällskapet under många år icke kunnat offra ens det minsta belopp. Även många andra viktiga intressen hade till följd av penningbrist måst stå tillbaka.

Landstingets utgifter för jordbruk och binäringar uppginge för år 1914 till 23,415 kronor, vadan dess offervillighet med hänsyn till intressen, som egentligen fölle inom hushållningssällskapets område, varit stor och berömvärd. Den landstingsskatt, som till följd härav och för fullgörande av landstingets övriga ändamål betungade länets invånare, vore så betydande — 1 krona 5 öre per bevillningskrona — att landstinget, i synnerhet om den oavbrutna ökningen av denna skatt komme att fortfara, snart nog kunde se sig tvunget att indraga eller minska sina anslag till jordbruket och dess binäringar.

Då det belopp, vilket vore för Gottlands läns hushållningssällskap nödvändigt för att det med framgång skulle kunna bedriva sin verksamhet, icke skäligen borde sättas lägre än 50,000 kronor, motsvarande för år 1914 beräknade brännvinsmedel 24,500 kronor, landstingets anslag till jordbruksnäringen m. m. 23,415 kronor samt för bättre tillgodo-seende av vissa ändamål 2,085 kronor, hemställde sällskapet, att, vilken fördelningsgrund än komme att uppställas, därvid måtte göras det tilllägg och villkor, att icke något av nuvarande 26 hushållningssällskap något år av samma medel erhöle mindre del än 50,000 kronor.

Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap har anfört, bland annat, hurusom sällskapet, om den av hushållningssällskapens ombud föreslagna fördelningsgrunden bleve godkänd, skulle se sina inkomster av brännvinsmedlen minskade med 44.5 procent eller från omkring 150,000 till omkring 90,000 kronor, en minskning så betydande, att den på ett synnerligen våldsamt sätt skulle rubba sällskapets verksamhet. Redan en gång förut, nämligen vid genomförande av 1905 års förordning angående brännvinsmedlens fördelning, hade sällskapets andel sänkts med omkring 25 procent, vilket på sin tid medfört avsevärda rubbningar.

Sällskapet hade nu ordnat sin verksamhet efter sina inkomster och sålunda kommit att understödja och främja förbättringar och företag, vilka annars ej kommit till stånd eller åtminstone kommit att verka i mycket mindre skala. Följden av en reduktion i inkomsterna sådan som den nu ifrågasatta bleve givetvis en våldsam minskning och delvis en fullständig indragning av utgiftsposter i sällskapets budget till stor och kanske obotlig skada för många grenar av länets jordbruk och

andra näringar. I anslutning härtill och under erinran, hurusom åt städerna, då dessa år 1905 förlorade en väsentlig del och genom 1913 års riksdags beslut återstoden av sina andelar i brännvinsmedlen, medgivits en lång övergångstid med successiv minskning, anhölle sällskapet, att Kungl. Maj:t vid avlåtande av proposition angående fördelning av det till hushållningssällskapen gemensamt anvisade anslaget måtte taga hänsyn till vad ovan anförts och att, om den nu tillämpade fördelningsgrunden icke ansåges böra bibehållas, en övergångstid av åtminstone 10 år måtte bestämmas.

Lantbruks-
styrelsen.

För egen del har lantbruksstyrelsen anfört följande.

»Då genom 1905 års riksdags beslut vissa förändringar blevo vidtagna i brännvinsförsäljningsmedlens fördelning, lades enligt nådiga förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905 till grund för denna fördelning, vad angår landstingen, landstingsområdenas och, vad angår hushållningssällskapen, hushållningssällskapsområdenas folkmängd. Folkmängden i de större städer, vilka icke deltog i landsting, kom sålunda att medräknas vid fördelningen av brännvinsförsäljningsmedlen mellan hushållningssällskapen men icke mellan landstingen. Orsaken till att så skedde torde få antagas i viss mån hava berott därpå, att vinsten från brännvinsförsäljningsbolagen i ifrågavarande städer före år 1905 med $\frac{1}{10}$ tillfallit hushållningssällskapen, medan däremot landstingen icke uppburit någon andel av nämnda vinst; genom att, såsom i 1905 års förordning bestämdes, till grund för fördelningen mellan sällskapen lägga hela hushållningssällskapsområdets folkmängdssiffra undvek man att åstadkomma större rubbning än den oundgängligen nödvändiga i hushållningssällskapens ekonomi.

En härmed överensstämmande uppfattning angående faran för och olägenheterna av en dylik rubbning vid fördelning av de tillgängliga ersättningsbeloppen hade lantbruksstyrelsen redan uttalat i sitt underdåniga utlåtande den 28 september 1912 med anledning av rusdryckskommitténs betänkande, däri lantbruksstyrelsen — under framhållande av önskvärdheten av att vid fördelningen av nämnda medel hänsyn i större utsträckning än hittills skett kunde tagas till sällskapens större eller mindre behov av understöd till jordbrukets höjande — likväl ansett sig, efter prövning av andra ifrågasatta beräkningsgrunder, böra tillstyrka bibehållandet av hittillsvarande fördelningsgrund.

Vid frågans upptagande till förnyad prövning och utredning med anledning av riksdagens ovan omförmälda skrivelse och den därav föranledda nådiga remissen har lantbruksstyrelsen uppgjort förslag till fördelning av det beslutade ersättningsbeloppet, 2,100,000 kronor, efter olika grunder, som synts lantbruksstyrelsen i högre grad än såväl den hittillsvarande som den av hushållningssällskapens ombud föreslagna vara bestämmande för de olika hushållningssällskapens behov av medel. Lantbruksstyrelsen har därvid ej mindre utgått från följande olika fördelningsgrunder, nämligen den egentliga landsbygdens folkmängd, den med jordbruk och fiske sysselsatta befolkningen, arealen av trädgård, åker och annan odlad jord samt äng och antalet kor, än även uträknat medeltalen av de andelar, som skulle tillfalla sällskapen vid användande såsom fördelningsgrund dels av hela folkmängden, arealen

trädgård m. m. och antalet kor, dels av folkmängden å landsbygden och städer, som deltaga i landsting, arealen trädgård m. m. och antalet kor, dels av den egentliga landsbygdens folkmängd, arealen trädgård m. m. och antalet kor och dels slutligen av den med jordbruk och fiske sysselsatta befolkningen, arealen trädgård m. m. och antalet kor, allt utan grundanslag och med ett dylikt å 10.000 kronor. Samtliga sålunda uträknade andelar utan grundanslag hava därefter blivit jämförda, de, som erhållits vid användande av hela folkmängden såsom fördelningsgrund, med de av vederbörande hushållningssällskap under 1913 uppburna brännvinsförsäljningsmedel, samt de vid övriga fördelningsgrunder erhållna med dem, som skulle tillkomma vederbörande sällskap vid användande av hittillsvarande fördelningsgrund, det vill säga hushållningssällskapsområdenas hela folkmängd.

Vid prövningen av dessa olika fördelningsgrunder har lantbruksstyrelsen ansett sig böra taga hänsyn icke endast till den större eller mindre rubbning, som tillämpandet av ny fördelningsgrund skulle förorsaka i hushållningssällskapens ekonomi, utan ock i vad mån de vid tillämpandet av ny fördelningsgrund erhållna andelarna kunna förutsättas bliva i större eller mindre grad bestående. Då hushållningssällskapen icke på andra vägar, genom uttaxering hos sina ledamöter eller dylikt, kunna öka sina inkomster, måste det nämligen alltid bliva förenat med stora olägenheter för ett hushållningssällskap, om detsamma, sedan fördelningen av ersättningsbeloppet blivit bestämd, genom en mera väsentlig förskjutning i fördelningsgrunden skulle förorsakas en mera avsevärd minskning i dess inkomster. Detta sistnämnda kan i mycket hög grad bliva fallet vid användande av den av hushållningssällskapens ombud föreslagna fördelningsgrunden, i det att, så snart en stad inom vederbörande hushållningssällskaps område blir så folkrik, att den icke längre kommer att deltaga i landsting, eller något område av närmaste landsbygd inkorporeras med dylik stad, sällskapet skulle åsamkas en minskning i sina inkomster utan att någon som helst förändring med anledning härav komme att äga rum i dess utgifter. Särskilt kännbar skulle denna minskning i inkomsterna bliva för hushållningssällskap med jämförelsevis liten folkmängd inom sina vederbörande verksamhetsområden, därvid minskningen i åtskilliga fall skulle kunna uppgå till omkring 25 procent. Då därtill kommer, dels att vid tillämpning av nämnda fördelningsgrund fyra hushållningssällskap från början skulle erhålla en minskad inkomst av i genomsnitt omkring 20 procent, däribland ett hushållningssällskap över 40 procent, vilken inkomstminskning, även om den komme att ske successivt, skulle verka förryckande på vederbörande hushållningssällskaps verksamhet, medan åter ökningen i inkomster för övriga 22 hushållningssällskap skulle stanna vid omkring 7 procent, dels ock att denna fördelningsgrund icke kan i nämnvärt högre grad än den hittillsvarande anses motsvara hushållningssällskapens behov, finner sig lantbruksstyrelsen ej kunna förorda densamma.

En fördelning efter den egentliga landsbygdens folkmängd skulle visserligen bliva i viss mån rättvisare än såväl den hittillsvarande som den av hushållningssällskapens ombud förordade och skulle ej vid första tillämpningen förorsaka nämnvärt större rubbningar i hushållningssällskapens ekonomi än den senare. Däremot skulle faran för framtida förskjutningar i detta fall bliva vida större, i det att dylika skulle inträffa icke endast då landsbygd inkorporeras med någon stad inom området utan ock, då ett municipalsamhälle, en köping eller annat samhälle inom området överginge från landsbygd till stad.

Samma anmärkningar drabba givetvis varje fördelningsgrund, i vilken folk-

mängden på landsbygden och i städer, som deltaga i landsting, eller endast folk-mängden på landsbygden ingå såsom faktor.

Vid tillämpning av övriga av lantbruksstyrelsen ifrågasatta nya fördelningsgrunder skulle, såsom av bilagda tabeller framgår, omkastningarna i vissa hushållningssällskaps ekonomi bliva högst betydliga. Hur lämpliga dessa fördelningsgrunder än skulle kunna anses vara, i händelse sällskapen icke förut uppburit hittillsvarande andelar av brännvinsförsäljningsmedlen, utan en fördelning av motsvarande statsmedel nu för första gången skulle äga rum, anser sig dock lantbruksstyrelsen under nuvarande förhållanden icke kunna tillstyrka någon av dem, enär de — såsom ovan blivit antytt — skulle utöva en för verksamheten inom en del hushållningssällskap säkerligen högst menlig inverkan.

Under behandlingen av föreliggande fråga har det från vissa håll blivit anfört, att nuvarande bestämmelser i så måtto skulle gynna de större hushållningssällskapen på de mindres bekostnad, att en viss för alla sällskapen i det närmaste lika stor del av inkomsterna måste tagas i anspråk för nödiga förvaltningsutgifter. I anslutning härtill har föreslagits, att varje hushållningssällskap skulle erhålla ett lika stort så kallat grundanslag och återstoden av ersättningsbeloppet därefter skulle fördelas efter den fördelningsgrund, som komme att tillämpas. Av de beräkningar, lantbruksstyrelsen verkställt rörande förvaltningskostnadernas förhållande till de av de olika sällskapen uppburna brännvinsförsäljningsmedlen, framgår emellertid, att ovan nämnda anmärkning näppeligen kan anses berättigad, vadan lantbruksstyrelsen icke finner anledning tillstyrka det sålunda framställda förslaget.

Under sådana förhållanden och på grund av vad ovan blivit anfört anser lantbruksstyrelsen, att den hittills använda grunden för fördelning av brännvinsmedlen fortfarande bör i det stora hela bibehållas vid fördelningen av det såsom ersättning för de indragna brännvinsmedlen tillgängliga beloppet. Genom den av lantbruksstyrelsen nu företagna ytterligare utredningen av den föreliggande frågan har styrelsen blivit än mera stärkt i denna sin redan i styrelsens utlåtande den 28 september 1912 över rusdryckskommitténs betänkande uttalade uppfattning.

En viss jämkning i vad som sålunda skulle tillkomma vissa hushållningssällskap finner lantbruksstyrelsen emellertid önskvärd och av behovet påkallad. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att varje hushållningssällskap är i behov av ett visst minimibelopp för att inom sällskapet verksamhetsområde på ett nöjaktigt sätt kunna tillvarataga och befordra jordbrukets och dess binäringars intressen. Detta kräves icke endast för vidtagandet och genomförandet av åtgärder, som hushållningssällskapet finner nödiga och som sällskapet av egna medel måste bestrida, utan ock för att sätta sällskapet i tillfälle att få del av sådana statsanslag, för vilkas utbekommande fordras, att sällskapet självt av andra tillgängliga medel anslår visst belopp. Lantbruksstyrelsen anser det sålunda erforderliga minimibeloppet icke böra sättas lägre än till 35,000 kronor, i vilket fall två hushållningssällskap, Kalmar läns norra och Gottlands läns, utöver det enligt den av lantbruksstyrelsen förordade fördelningsgrunden dem tillkommande belopp, resp. 31,300 och 22,300 kronor skulle komma att erhålla ytterligare resp. 3,700 och 12,700 kronor. Med det för detta ändamål erforderliga beloppet, sammanlagt 16,400 kronor, torde, enligt lantbruksstyrelsens mening, anslaget till Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap utan olägenhet kunna minskas. Det anslag, som vid tillämpandet av den av lantbruksstyrelsen förordade fördelningsgrunden skulle tillfalla sistnämnda hushållningssällskap, uppgår nämligen till icke mindre än 1 krona 51 öre per individ av den med lant-

bruk och fiske sysselsatta befolkningen. Fråndrages ovan omförmälda 16,400 kronor sällskapets anslag, komme sällskapets andel av ifrågavarande ersättningsbelopp att detta oaktat efter sagda beräkningsgrund bliva det högsta, som tillkommer något hushållningssällskap, eller 1 krona 35 öre. Närmast denna siffra kommer Malmöhus läns hushållningssällskap, som skulle komma att erhålla 1 krona 27 öre och Gävleborgs läns hushållningssällskap, som skulle erhålla 1 krona 19 öre per individ av den med lantbruk och fiske sysselsatta befolkningen.

Då Gottlands läns hushållningssällskap, om ersättningsbeloppet för detsamma i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag bleve bestämt till 35,000 kronor, skulle erhålla 1 krona 13 öre per individ av den med lantbruk och fiske sysselsatta befolkningen och sålunda efter denna beräkningsgrund komma att följa närmast efter Göteborgs och Bohus läns, Malmöhus läns och Gävleborgs läns hushållningssällskap, synes detta, enligt lantbruksstyrelsens mening, vara tillräckligt skäl att icke biträda vad Gottlands läns hushållningssällskap i sin ovan omförmälda skrivelse hemställt.

Vid fördelningen av omordade ersättningsbelopp synes det lantbruksstyrelsen, dels att anslagen till de olika hushållningssällskapen böra bestämmas till jämna hundratal i enlighet med vad som, med ovan anförda undantag beträffande Göteborgs och Bohus läns, Kalmar läns norra och Gottlands läns hushållningssällskap, finnes angivet i kol. —¹⁾ av bilagda tabell, dels ock att, enär under närmaste följande år säkerligen endast smärre oväsentliga förändringar i folkmängden kunna antagas komma att äga rum, de sålunda bestämda anslagen böra utgå oförändrade under loppet av närmaste tioårsperiod.

På grund av vad sålunda anförts, får lantbruksstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen antaga följande förslag till förändrad lydelse av 4 § av Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsmedel den 18 juli 1913:

'Till grund för fördelningen dels mellan landstingen och städer, som ej deltaga i landsting, dels ock mellan hushållningssällskapen skall tillsvidare läggas i det förra fallet landstingsområdenas och nämnda städers, i det senare fallet hushållningssällskapsområdenas nuvarande folkmängd, därvid dock beträffande hushållningssällskapen skall iakttagas, dels att den Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap tillkommande andelen skall minskas med så stort belopp, att Kalmar läns norra hushållningssällskap och Gottlands läns hushållningssällskap erhålla vart och ett 35,000 kronor, dels att anslagsbeloppen bestämmas till jämna hundratal, dels ock att de sålunda bestämda anslagsbeloppen skola utgå oförändrade under tioårsperioden 1915—1924.'»

Vid detta lantbruksstyrelsens utlåtande voro fogade tabeller, innefattande sifferuppgifter och sammanställningar i 71 kolumner. Av dessa synas de uppgifter böra här meddelas, som finnas upptagna i den tablå, vilken torde få såsom bilaga A fogas vid detta protokoll. Beträffande denna tablå är att märka, att »brännvinsmedel 1913» avser de under år 1913 på grund av befolkningssiffrorna den 31 december 1912 utdelade

¹⁾ Kol. 3 av bilagan A vid detta protokoll.

medlen. Kolumnerna 3—7 äro likaledes uträknade på grundval av befolkningen den 31 december 1912. Kolumnerna 8 och 9 grunda sig på folkräkningen vid 1900 års slut. De i tablån icke återgivna kolumnerna avse dels fördelning efter samma grunder men med grundbelopp av 10,000 kronor, vilket medfört ökning för de mindre och stark minskning för de största hushållningssällskapen, dels ock kombinationer mellan flera olika beräkningsgrunder. Tabellerna hava på lantbruksstyrelsens begäran och enligt styrelsens anvisningar utarbetats inom statistiska centralbyrån.

Departements-
chefen.

Det torde icke kunna förnekas, att det nuvarande sättet för fördelning av nu ifrågavarande medel innebär avsevärda oegentligheter. Isynnerhet har uppmärksamheten fäst vid, att detsamma i mycket hög grad gynnar de hushållningssällskap, vilka inom sitt område hava stor stadsbefolkning. Detta är framför allt fallet beträffande Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap men även i fråga om Malmöhus läns och, om än i mindre grad, jämväl vissa andra läns hushållningssällskap. Dessa medel äro uppenbarligen avsedda att giva hushållningssällskapen erforderligt ekonomiskt stöd vid fullgörandet av den verksamhet, som är dessa sällskap förelagd. Enligt Kungl. Maj:ts skrivelse den 16 maj 1848 angående allmänna stadganden för hushållningssällskapens inrättning och styrelse förklarades, att föremål för hushållningssällskaps verksamhet vore »i allmänhet allt sådant, som, inom området av eget län samt utom gränserna av ämbetsmäns och allmänna myndigheters befattning, kan befördra lantbruks- och därmed förbundna näringars gagn och förkovran, genom upplysning, efterdömen, uppmuntringar och belöningar». De den 18 oktober 1910 fastställda, nu gällande allmänna grunderna för hushållningssällskapens i riket organisation uttrycka i sin första paragraf sålunda: »Hushållningssällskaps ändamål är jordbrukets och därtill hörande binäringars ävensom fiskets främjande». Att i allmänhet stadsbefolkningen och isynnerhet den, som lever samlad i städer av mer betydlig storlek, icke kan i samma mån som landsbygdens befolkning anses såsom exponent för jordbrukets och dess binäringars samt fiskets intressen, är uppenbart.

De olika förslag till ändrad fördelningsgrund, som framkommit, torde samtliga haft till huvudsyfte, att medlen skulle i högre grad fördelas med hänsyn till de näringsgrenars intressen, vilka hushållningssällskapen hava till uppgift att främja. Detta syfte synes mig också vara fullt berättigat. Att detsamma icke är så lätt att uppnå, läser mångfalden av förslag till fullo ådagalägga. Frågan blir än mera

invecklad därigenom, att det, såsom riksdagen också framhållit, måste anses i hög grad viktigt, att förändringarna icke bliva så stora och i varje fall icke så plötsliga, att svårigheter därigenom skulle vållas vissa hushållningssällskap, som nu inrättat sin ekonomi på grundval av hittillsvarande fördelningssätt. Emellertid bör härvid icke heller lämnas obeaktat, att ifrågavarande brännvinsmedel först under de allra senaste åren väsentligen överstigit det nu beviljade anslagsbeloppet och att de ännu år 1911 utgjorde blott 2,103,963 kronor eller alltså nästan precis samma belopp som det nu beviljade anslaget.

Vad de olika föreslagna metoderna beträffar, synas först kunna utan vidare utmönstras de av lantbruksstyrelsen omförmälda, som avse medlens fördelning efter arealen av trädgård, åker och annan odlad jord samt äng och efter antalet kor. Bägge fördelningssätten lämna fisket samt åtskilliga lantbrukets binäringar alldeles å sido. Det sist nämnda sättet tager hänsyn blott till boskapsskötseln, vilken väl i allmänhet plägar vara förenad med jordbruket men dock icke nödvändigtvis behöver överallt vara det, samt lämnar obeaktad annan husdjursavel än av nötboskap. Mot arealen av odlad jord och äng såsom fördelningsgrund kan för övrigt bland annat invändas, att härigenom icke någon skillnad erhålles mellan trädgård, åker och äng och att alltså intensiteten i driften och möjligheten att genom densamma föda en större jordbruksbefolkning lämnas obeaktad. Huru detta skulle verka, visa särskilt de i bilagan A kol. 10 och 11 upptagna summorna för Västerbottens och Norrbottens län, vilka läns stora ängsareal uppenbarligen kraftigt medverkat till de höga siffrorna — för Västerbottens län blott överträffade av fyra län. Mot bägge de nu omförmälda metoderna kan därjämte med största fog anmärkas, att de icke stå i något slags organiskt sammanhang med den nuvarande fördelningsgrunden samt därför på ett rent av våldsamt sätt skulle förändra de nuvarande förhållandena.

Fördelning efter landsbygdens folkmängd och de städers, som deltaga i landsting, — i bilagan A upptagen i kol. 4 och 5 — har tillstyrkts av hushållningssällskapens ombud. Skillnaden mot nuvarande förhållanden består i att folkmängden i rikets största städer (Stockholms stad är naturligtvis i hela denna utredning lämnad å sido) icke längre skulle medräknas. Detta skulle för närvarande bliva ödesdigert särskilt för Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap, men skulle även för vissa andra hushållningssällskap bliva mycket kännbart. Även om dessa svårigheter vid övergången skulle kunna i någon mån mildras genom en längre övergångsperiod, kvarstår såsom en tungt vägande anmärkning mot denna metod, att samma svårighet

skulle komma att upprepas, så snart en stad utträder ur landsting. Då det av folkmängden att döma vill synas, som om Hälsingborg och Örebro stode närmast en sådan förändring, skulle detta icke undgå att på det allra kraftigaste beröra respektive läns hushållningssällskap och så vidare för den ena staden efter den andra. Det vore visserligen icke otänkbart, att även dessa förändringar kunde mildras genom övergångsföreskrifter, men det torde vara oförnekligt, att dels reglerna skulle härigenom bliva synnerligen invecklade och dels hela systemet komma att lida av ojämnhet och föränderlighet, vilket icke skulle vara till gagn för sällskapens verksamhet, som tarvar någorlunda jämna, i förväg beräkneliga anslagsmedel. För övrigt kan den befogade anmärkningen framställas mot det nu ifrågavarande förslaget, att den omständigheten, huruvida en stad deltagar i landsting eller icke, är i och för sig alldeles främmande för hushållningssällskapens organisation. Om lika fullt hänsyn toges till sagda omständighet, skulle väl detta bero på, att den ansåges utgöra ett tecken på stadens i mindre eller större grad framträdande egenskap av ett hem för de näringar, som äro föremål för hushållningssällskapets verksamhet. Detta åskådningssätt kan dock näppeligen anses i varje fall hålla streck, åtminstone icke så till vida, som ändringen i graden av sagda egenskap skulle inträffa just samtidigt med utträdet ur landstinget. Å ena sidan är nämligen att märka, att, isynnerhet med nuvarande tendenser till inkorporering, även större städer kunna räkna inom sig en icke obetydlig jordbrukar- och fiskarbefolkning, vilken icke rätteligen synes böra lämnas ur räkningen vid bestämmandet av beloppet av de medel, hushållningssällskapet må erhålla för att främja de av densamma bedrivna näringarna. Å andra sidan bör icke lämnas obeaktat, att i vissa mindre städer och i industrisamhällen på landsbygden finnes en befolkning, till vilken på grund av dess yrken knappast borde vid bestämmandet av sagda belopp tagas mera hänsyn än till befolkningen i samma yrken i nyssnämnda städer. Även den nu behandlade metoden synes därför lida av såväl principiella som praktiska olägenheter.

Den vid hushållningssällskapens ombuds sammanträde jämväl diskuterade och i bilagan A kol. 6 och 7 framlagda metoden att fördela medlen allenast efter själva landsbygdens folkmängd ger tillfälle till ungefär enahanda invändningar som den senast härovan behandlade. Även här tages den inom städerna boende jordbruks- och fiskarbefolkningen icke i betraktande. Jag vill erinra, att särskilt å västkusten fiskarbefolkningen är i avsevärd omfattning boende i de mindre städerna. I åtskilliga smärre städer drivas också jordbruk

och isynnerhet trädgårdsskötsel i ganska stor utsträckning. Att i nu förevarande avseende uppdraga någon principiell skillnad mellan, å ena sidan, köpingar och municipalsamhällen samt andra större befolkningscentra på landsbygden — vilkas folkmängd enligt detta alternativ skulle medräknas såsom grund för fördelningen — och, å andra sidan, städerna, i folkmängd kanske vida understigande de förra, synes än mindre befogat, än då fråga var om de i landsting icke deltagande, större städerna. Härtill kommer, att detta system skulle i ännu högre grad än det nyss förut nämnda lida av orolighet och föränderlighet, enär det skulle vara känsligt för vilken som helst ny stadsbildning eller inkorporering. Systemet skulle även, såsom ifrågavarande kolumner i bilagan A utvisa, i mycket hög grad rubba de nuvarande förhållandena, framför allt för Göteborgs och Bohus samt Malmöhus läns hushållningssällskap men förhållandevis även för andra, särskilt Blekinge läns. Anmärkningsvärd är den starka ökning i jämförelse med ifall nuvarande fördelningsgrund bibehölles, som skulle inträda för Kronobergs, Kristianstads och Kopparbergs län med deras i förhållande till länets folkmängd fätaliga stadsbefolkning. Icke heller till detta system kan jag med hänsyn till nu anförda omständigheter giva min anslutning.

Av de i lantbruksstyrelsens tabeller upptagna nya fördelningsgrunderna återstår fördelningen efter jordbruks- och fiskarbefolkning. Det torde få anses givet, att i allmänhet taget denna befolknings antal utgör den bästa och tillförlitligaste mätaren på den grad, i vilken inom ett hushållningssällskaps område jordbruk och fiske idkas, och alltså även på den grad, i vilken hushållningssällskapet har inom länet föremål för sin verksamhet samt i följd därav även behov av penningmedel för verksamhetens bedrivande. Nu ifrågavarande fördelningsgrund tager hänsyn till hela den befolkning, som är sysselsatt i de näringar, hushållningssällskapens verksamhet avser, vare sig denna befolkning är bosatt i stad eller på landsbygden, och vare sig den ägnar sig åt jordbruk i hela dess skiftande omfattning eller någon viss specialitet därav eller trädgårdsskötsel eller någon annan dess binäring eller fiske. I allmänhet kan sägas, att genom detta beräkningssätt tages vid fördelningen hänsyn till nästan alla dem, vilkas yrken äro direkt föremål för hushållningssällskapens verksamhet. Detta beräkningssätt synes mig därför vara principiellt vida starkare grundat än något av de hittills behandlade. Det innebär även högst avsevärda praktiska fördelar, i det att förändringar i denna folkmängd ske ganska långsamt, i synnerhet i fråga om proportionen de olika hushållningssällskapsområdena emellan, och att därför de på grund av densamma uträknade fördelningstalen

bliva jämförelsevis konstanta för en tid framåt. Mot dessa principiella och praktiska fördelar står emellertid den även med detta system förknippade olägenheten att, därest det skulle omedelbart genomföras i hela sin utsträckning, åstadkomma mycket betydande rubbningar i de nuvarande förhållandena. Detta framgår tydligt av kol. 8 och 9 i bilagan A, som utvisa mycket häftiga förskjutningar de olika hushållningssällskapen emellan. Dessa förskjutningar innebära särskilt för Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Gävleborgs läns hushållningssällskap mycket starka minskningar. Dessa förhållanden synas mig innebära tillräckliga skäl att åtminstone icke redan nu fastslå denna fördelningsgrund.

Att under dessa omständigheter stanna vid att bibehålla den nuvarande fördelningsgrunden, såsom lantbruksstyrelsen, allenast med en viss jämkning till förmån för de minsta hushållningssällskapen och till nackdel allenast för Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap, föreslagit, synes mig dock icke nödvändigt. Mot det nuvarande systemet hava så allvarliga och tungt vägande anmärkningar riktats, att man enligt min mening icke bör underlåta att nu åtminstone taga ett steg i den riktning, som man finner vara den rätta.

Vid de undersökningar, jag låtit verkställa för att utreda, huruledes detta lämpligast bör ske, har jag utgått från den uppfattningen att, om än den i jordbruk och fiske sysselsatta befolkningens antal torde få, i allmänhet taget, anses vara den bästa mätaren på omfattningen av de olika hushållningssällskapens *direkta* verksamhetsfält, man dock icke bör alldeles bortse från den övriga befolkning, som lever inom området, vare sig i stad eller på landsbygd. Dels spelar denna befolkning stor roll såsom konsument av lantbrukets och fiskets produkter, dels förser den jordbrukare och fiskare med förnödenheter, dels är den kanske själv föremål för hushållningssällskapets verksamhet, vilket i synnerhet kan vara fallet beträffande trädgårdsskötsel och framför allt hemslöjd. Det bör även ihågkommas, att på grund av det sätt, på vilket de olika näringarna ingripa i varandra, en närings blomstring medför fördelar även för andra näringar och att å andra sidan en tynande näring påverkar andra näringar ogynnsamt. Det har därför synts mig icke blott försvarbart utan även fullt riktigt, att i nu ifrågavarande hänseende även övriga inom hushållningssällskapsområdena bosatta befolkningselement *i någon mån* tagas i beräkning. I vilken mån detta bör ske, må delvis kunna bero på omständigheterna. Härvid öppnas tillfälle till att i enlighet med riksdagens önskan förmildra övergången från det nuvarande systemet. Detta kan nämligen på ett enkelt sätt ske därigenom, att

man i början låter de olika befolkningsgrupperna vara mera jämnställda i inflytande i nu förevarande hänseende för att längre fram, om man finner det lämpligt, genom periodiska jämkningar småningom relativt öka jordbruks- och fiskarbefolkningens inflytande.

De utredningar, som till följd härav på min anmodan utförts inom statistiska centralbyrån, hava haft till resultat en tabell, vilken torde få såsom bilaga B fogas vid detta protokoll. Jag vill genast framhålla, att denna tabell har i två hänseenden olika utgångssiffror mot lantbruksstyrelsens förenämnda tabeller. I de sistnämnda togs som jämförelsetal folkmängden i de olika hushållningssällskapsområdena den 31 december 1912. I nu ifrågakvarande utredningar har däremot till jämförelsetal använts folkmängden den 1 januari 1914, varvid alltså under mellantiden skedda förändringar vunnit beaktande. Resultaten av dessa förändringar framgå vid jämförelse mellan kol. 2 i tabell A och tredje kolumnen i tabell B, varvid bör observeras, att talen i förstnämnda tabell avrundats till jämna hundratal. Den andra skillnaden består däri, att under det att i lantbruksstyrelsens tabell A den i jordbruk och fiske sysselsatta folkmängden upptagits enligt folkräkningen den 31 december 1900, tabellen B utgår från motsvarande siffror vid folkräkningen den 31 december 1910, vilka ju närmare motsvara de nuvarande förhållandena. Visserligen föreligga definitivt utarbetade yrkesfördelningssiffror från sistnämnda folkräkning ännu blott för sju län, men för övriga län hava motsvarande siffror blivit approximativt beräknade. Om än dessa yrkesfördelningssiffror i tabell B sålunda icke äro fullt exakta utan torde komma att undergå vissa beriktiganden, har det emellertid uppgivits för mig, att all sannolikhet förefinnes för att sådana jämkningar endast skola bliva av mycket ringa inverkan. Emellertid äro på grund av dessa skiljaktigheter siffrorna i tabell A icke direkt jämförliga med dem, som framkommit vid sistnämnda utredning.

I tabellen B äro förslagen till ändring i den nuvarande fördelningen delade i tre huvudgrupper. Gemensamt för alla är, att i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag, vilket jag i detta avseende biträder, ett minsta anslag av 35,000 kronor förutsatts skola utgå, även om den använda fördelningsgrunden eljest skulle medfört ett lägre belopp. Denna bestämmelse medför överallt höjning för Gottlands läns hushållningssällskap och enligt vissa fördelningsförslag även för Kalmar läns norra hushållningssällskap. De olika grupperna skilja sig därutinnan, att den första gruppen är beräknad utan något grundbelopp, varemot de bägge senare hava dylikt på respektive 5,000 och 10,000 kronor. Inom varje grupp har uträknats resultatet under förutsättning att, med iakttagande

av nyssnämnda minimum av 35,000 kronor, anslaget i sin helhet, respektive den del av anslaget som återstår, sedan vederbörligt grundbelopp tilldelats samtliga hushållningssällskap, delas i två delar, av vilka den ena fördelas efter jordbruks- och fiskarbefolkningens och den andra efter den övriga befolkningens storlek. Tre alternativ äro i detta hänseende uppställda. Det första avser beloppets delning i två lika stora delar. Det andra innebär, att tre femtedelar (= 60 procent) skulle fördelas efter jordbruks- och fiskarbefolkningen och återstående två femtedelar (= 40 procent) efter den övriga befolkningen. Det tredje alternativet utvisar resultatet av beloppets fördelning med respektive två tredjedelar och en tredjedel efter enahanda folkmängdsiffror.

I frågan, huruvida grundbelopp skall utgå, hava anförts skäl både för och emot. Mig synas emellertid deras skäl vara starkast, vilka förordat ett dylikt grundanslag till måttligt belopp. Då hushållningssällskapen äro av i hög grad växlande storlek, men alla måste för sin förvaltning hava vissa tjänstemän samt lokal och äro nödsakade att vidkännas vissa expensutgifter, ehuru väl nu nämnda kostnader även äro ganska växlande, synes härav kunna hämtas tillräckligt stöd för beräkandet av ett dylikt grundbelopp, vilket kommer framförallt de minsta hushållningssällskapen till godo. Då detta grundbelopp synes mig å ena sidan icke böra sättas så lågt som till 5,000 kronor, varigenom verkningarna av detsamma bleve alltför obetydliga, men å andra sidan icke heller böra sättas så högt, att det åtminstone mer avsevärt överskjuter något sällskaps utgifter av nyss angivna slag, anser jag mig böra tillstyrka ett grundbelopp av 10,000 kronor, vars resultat anges i den tredje huvudgruppen av tabellen B.

Vad därefter de under denna grupp angivna tre alternativen beträffar, är det utan vidare givet, att det tredje alternativet innebär de största förändringarna gent emot den nuvarande fördelningen och det första alternativet de minsta. I betraktande av önskvärdheten, att icke alltför tvära rubbningar nu vidtagas, kan jag därför icke nu förorda det tredje alternativet. Vad det andra, mellersta alternativet beträffar, synes mig detta däremot vara mycket tilltalande. Det innebär, att under förutsättning att de bägge befolkningsgrupper, om vilka nu är fråga, vore lika stora, en individ, tillhörande jordbruks- eller fiskarbefolkningen, skulle i nu förevarande hänseende utöva hälften större inverkan än en, som tillhör andra yrkesgrupper. Med hänsyn till dessa olika grupperns intresse i fråga om och för hushållningssällskapens verksamhet synes det mig, som om fullgoda skäl tala för en sådan anordning. Emellertid kan jag icke undgå att finna, att även detta alternativ

skulle, därest det omedelbart tillämpades utan övergångstid, medföra större förskjutningar i förhållande till den nuvarande fördelningen, än som kunna anses vara tillrädliga, särskilt i betraktande av anslagets nedsättning under de belopp, som utgått under senaste år. Att förskjutningarna skulle bli så pass stora, beror i väsentlig mån därav, att jordbruks- och fiskarbefolkningen är i antal avsevärt underlägsen landets övriga befolkning, nämligen med mer än en halv miljon individer. Vid fördelning med respektive tre femtedelar och två femtedelar av anslagets återstod, sedan grundbeloppet frånräknats, medför nämligen detta, att 100 individer av jordbruks- och fiskarbefolkningen skulle motsvaras, icke av 150, utan i verkligheten av ungefär 185 individer av övriga befolkningsgrupper. Då de hittills varit likställda, synes det mig nödvändigt, att en övergångstid beredes, och synes mig detta lämpligen kunna ske därigenom, att under de första fem åren det första alternativet tillämpas. Under dessa år erhålla de sällskap, som sedermera få vidkännas ytterligare minskning, tillfälle att ordna sin ekonomi och sin verksamhet efter de därefter inträdande förhållandena, vilket synes mig vara ytterst viktigt. Redan detta alternativ innebär för övrigt ett steg i den av mig såsom den rätta ansedda riktningen, enär nyssnämnda proportion mellan jordbruks- och fiskarbefolkningen samt landets övriga befolkning medför, att i detta fall 100 individer av den förra gruppen skulle motsvaras av ungefär 124 av den senare.

Jag får alltså för min del förorda det system, vars resultat i tabellen B angivas i sjuttonde och nittonde kolumnerna, sålunda, att fördelningen bestämmes för första femårsperioden, d. v. s. åren 1915—1919, enligt kol. 17 och för andra femårsperioden, d. v. s. åren 1920—1924, enligt kol. 19. Härigenom torde beräkningsgrunden vara anlagd enligt riktig princip och övergången bli så mjuk som möjligt. Tillfälle är även berett för riksdagen att vid den första tioårsperiodens slut taga ytterligare steg i samma riktning, om så vid den tiden befinnes önskligt.

En närmare undersökning av siffrorna i sjuttonde kolumnen torde få anses giva vid handen, att förändringarna i förhållande till den i fjärde kolumnen av samma tabell upptagna fördelningen efter den nuvarande grunden äro ganska måttliga och i de särskilda fallen fullt befogade. En större minskning inträder endast för Malmöhus samt Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap på grund av dessa läns relativt stora stads- och industribefolkning. I sju andra län komma av motsvarande anledningar hushållningssällskapen att få vidkännas smärre minskningar. Ökningen fördelar sig på sjutton hushållningssällskap i landets alla delar, men är icke särdeles stor för något utom för Gottlands läns, vilket får fördel av bestämmelsen om 35,000 kronors minimum.

I nittonde kolumnen äro, som naturligt är, förändringarna förstärkta. Emellertid har därjämte, genom att stads- och industribefolkningens inflytande minskats, förhållandena ändrat sig därhän, att allenast sju hushållningssällskap komma att vidkännas minskning vid jämförelse med fördelning enligt den nuvarande grunden, varemot antalet av de sällskap, som skulle se sina andelar ökade, stigit till nitton.

Jag vill framhålla, att detta förslag å ena sidan bereder relativt ökade medel åt sådana jordbruksbygder, vilka hittills varit jämförelsevis för litet tillgodosedda, och å andra sidan tager de medel, som behövas för denna tillökning, icke blott, såsom lantbruksstyrelsens förslag innebar, från Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap utan även till vissa delar från andra sällskap, som måste anses hava på grund av en för jordbruket och fisket alltför främmande beräkningsgrund hittills erhållit för stora andelar.

Till belysande av detta förhållande har jag låtit uppgöra nedanstående tabell, som utvisar i avjämnade tal huru mycket det belopp, som skulle tillfalla varje hushållningssällskap dels enligt nuvarande fördelningsgrund (kol. 4 i tabellen B), dels enligt de av mig tillstyrkta fördelningarna (kol. 17 och 19 i samma tabell), skulle utgöra per individ av jordbruks- och fiskarbefolkningen inom hushållningssällskapsområdet. Ifall icke något grundanslag gäves och icke heller något minimum av 35,000 kronor stadgades samt hela anslaget fördelades enbart efter jordbruks- och fiskarbefolkningen, skulle uppenbarligen alla sällskap hava att härvid uppvisa samma siffra, nämligen medeltalet 91 öre. Nyssnämnda omständigheter, av vilka de bägge förstnämnda kraftigt verka till förmån för de minsta hushållningssällskapen, föranleda emellertid, att växlingar mellan de olika sällskapen fortfarande förekomma. I regel äro dessa dock mindre i de två senare fallen än i det första samt även mindre i det tredje än i det andra. Särskilt bör observeras å ena sidan den starka minskningen för Malmöhus samt Göteborgs och Bohus ävensom, om än i mindre grad, för Stockholms, Östergötlands och Gävleborgs läns hushållningssällskap på grund av den vida övervägande stads- och industribefolkningen inom dessa områden samt å andra sidan dels den starka ökningen för Gottlands läns hushållningssällskap på grund av minimibeloppet dels ock den ökning, som tillkommer sällskapen i landets mera uteslutande jordbruksbygder, såsom i Uppsala län, i de flesta smålandslänen, i Kristianstads och Hallands län, västgötalänen och de nordligaste länen. Det kan förtjäna påpekas, att för närvarande per individ av jordbruksbefolkningen kommer i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län betydligt mer än dubbelt mot i Västerbottens län och ungefär dubbelt mot i flera andra län.

Hushållningssällskap	Enligt nuvarande grunder	Med grundbelopp av 10,000 kr. minimum 35,000 kr.			
		med $\frac{1}{2}$ till jordbruksbefolkningen		med $\frac{3}{5}$ till jordbruksbefolkningen	
		per jordbruksindiv. kr.	per jordbruksindiv. kr.	ökning el. minskning öre	per jordbruksindiv. kr.
Stockholms läns	1.14	1.08	— 6	1.05	— 9
Uppsala ”	0.95	1.01	+ 6	1.00	+ 5
Södermanlands ”	0.90	0.92	+ 2	0.92	+ 2
Östergötlands ”	1.01	0.96	— 5	0.96	— 6
Jönköpings ”	0.86	0.86	=	0.87	+ 1
Kronobergs ”	0.72	0.77	+ 5	0.80	+ 8
Kalmar läns norra	0.85	1.03	+ 18	1.04	+ 19
Kalmar läns södra	0.88	0.94	+ 6	0.94	+ 6
Gottlands läns	0.71	1.13	+ 42	1.13	+ 42
Blekinge ”	0.97	1.01	+ 4	1.00	+ 3
Kristianstads ”	0.73	0.75	+ 2	0.77	+ 4
Malmöhus ”	1.40	1.25	— 15	1.17	— 23
Hallands ”	0.77	0.83	+ 6	0.85	+ 8
Göteborgs och Bohus ”	1.58	1.40	— 18	1.30	— 28
Älvsborgs läns södra	0.76	0.80	+ 4	0.82	+ 6
Älvsborgs läns norra	0.72	0.78	+ 6	0.81	+ 9
Skaraborgs läns	0.69	0.70	+ 1	0.73	+ 4
Värmlands ”	0.80	0.80	=	0.81	+ 1
Örebro ”	0.95	0.93	— 2	0.92	— 3
Västmanlands ”	0.93	0.95	+ 2	0.95	+ 2
Kopparbergs ”	0.83	0.81	— 1	0.83	+ 1
Gävleborgs ”	1.18	1.12	— 6	1.08	— 10
Västernorrlands ”	0.90	0.87	— 3	0.87	— 3
Jämtlands ”	0.74	0.80	+ 6	0.84	+ 10
Västerbottens ”	0.62	0.66	+ 4	0.70	+ 8
Norrbottnens ”	0.82	0.83	+ 1	0.85	+ 3

En betydelsefull fördel med detta förslag anser jag vara dess utvecklingsmöjlighet genom proportionens småningom skeende förändring, därest icke den naturliga utvecklingen, som synes gå i riktning mot jordbruks- och fiskarbefolkningens relativa tillbakagång, kommer att finnas innebära tillräcklig anpassning, även om denna befolkning

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 139 häft. (Nr 196.) 4

fortfarande vid fördelningen bibehåller den efter de första fem årens förlopp inträdande proportionen till all övrig folkmängd inom hushållningssällskapens områden.

Då folkräkning, ur vilken yrkesfördelningen framgår, äger rum blott vart tionde år, 1910, 1920 o. s. v., följer därav, att den andel av anslaget, som tillkommer varje särskilt hushållningssällskap, blir konstant under en tioårsperiod. Såsom ovan nämnts, skulle dock den första tioårsperioden delas i två femårsperioder med skilda beräkningsgrunder. Jag anser en sådan stadga i anslagsbeloppet vara för hushållningssällskapen synnerligen fördelaktig. Då uträkningen av förenämnda folkräkningar icke lär kunna påräknas vara avslutad förr än till femte året efter folkräkningens företagande, det vill säga 1915, 1925 o. s. v., komma de fördelningar, som äga rum dessa år, att gälla för samma års och följande nio års fördelning. Därest det framdeles visar sig önskligt att vidtaga jämkning i proportionen för anslagsbeloppets fördelning efter olika befolkningskategoriers storlek eller att genomföra annan förändring, torde detta böra ske till början av en ny tioårsperiod.

I likhet med riksdagen år 1913 anser jag bestämmelserna om fördelning av såväl nu ifrågavarande anslag som motsvarande anslag till ersättning åt landsting och de städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel böra utbrytas ur den förordning i ämnet, som av riksdagen samma år antogs, och i anslutning till riksdagens uttalande anser jag tillika, att själva anslagsbeloppen icke böra fastslås i författning, utan behandlas såsom vanliga anslag å ordinarie stat. Jag har i ärendet samrått med chefen för finansdepartementet, vilken biträtt denna åsikt samt lika med mig ansett, att bestämmelserna rörande fördelningen av anslagen till landsting, nämnda städer och till hushållningssällskap lämpligen böra sammanföras i en gemensam författning.

Departementschefen uppläste därefter förslag till förordning angående ersättning till landsting och vissa städer samt hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen samma förslag till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Curt Rohlieb.

BILAGOR

Utdrag av tabeller vid lant-

1	2	3	4	5	6
Hushållningssällskap	Brännvins- medel 1913	Efter hela folk- mängden. Utan grund- belopp	Efter landsbygdens folkmängd och städers, som deltaga i landsting		Efter lands- folk- Utan grund- belopp
			Utan grund- belopp	Minskning eller ökning i för- hållande till kol. 3	
Stockholms läns	112,500	87,400	93,700	+ 6,300	99,300
Uppsala »	60,500	52,400	56,200	+ 3,800	49,700
Södermanlands »	83,800	72,700	77,900	+ 5,200	68,100
Östergötlands »	137,600	119,300	107,700	- 11,600	110,300
Jönköpings »	100,200	86,900	93,100	+ 6,200	88,900
Kronobergs »	73,000	63,300	67,800	+ 4,500	75,500
Kalmar läns norra del.....	36,100	31,300	33,600	+ 2,300	32,900
Kalmar » södra »	69,700	60,400	64,700	+ 4,300	63,500
Gottlands läns	25,700	22,300	23,900	+ 1,600	23,000
Blekinge »	69,500	60,300	64,600	+ 4,300	55,100
Kristianstads »	107,200	92,900	99,600	+ 6,700	108,100
Malmöhus »	215,500	186,800	160,400	- 26,400	137,700
Hallands »	68,100	59,000	63,200	+ 4,200	57,600
Göteborgs och Bohus läns	181,000	156,900	93,300	- 63,600	97,800
Älvsborgs läns södra del...	61,700	53,500	57,300	+ 3,800	54,900
Älvsborgs läns norra » ...	72,800	63,100	67,600	+ 4,500	70,800
Skaraborgs läns	111,700	96,800	103,700	+ 6,900	103,700
Värmlands »	120,600	104,600	112,000	+ 7,400	113,500
Örebro »	97,100	84,100	90,200	+ 6,100	86,400
Västmanlands »	73,400	63,600	68,100	+ 4,500	60,800
Kopparbergs »	110,000	95,400	102,200	+ 6,800	112,200
Gävleborgs »	118,900	103,100	95,000	- 8,100	102,200
Västernorrlands »	118,500	102,700	110,000	+ 7,300	114,200
Jämtlands »	55,700	48,300	51,800	+ 3,500	56,600
Västerbottens »	76,100	66,000	70,700	+ 4,700	79,400
Norrbottnens »	77,200	66,900	71,700	+ 4,800	77,800
Summa	2,434,100	2,100,000	2,100,000	—	2,100,000

Bil. A.

bruksstyrelsens utlåtande.

7	8	9	10	11	12	13
bygdens mängd	Efter jordbruks- och fiskar- befolkningen		Efter arealen av trädgård, åker och annan odlad jord samt äng		Efter antalet kor	
	Utan grund- belopp	Minskning eller ökning i förhållande till kol. 3	Utan grund- belopp	Minskning eller ökning i förhållande till kol. 3	Utan grund- belopp	Minskning eller ökning i förhållande till kol. 3
+ 11,900	73,300	— 14,100	81,700	— 5,700	88,700	+ 1,300
— 2,700	48,800	— 3,600	78,000	+ 25,600	65,400	+ 13,000
— 4,600	71,800	— 900	80,200	+ 7,500	88,300	+ 15,600
— 9,000	108,400	— 10,900	129,600	+ 10,300	125,700	+ 6,400
+ 2,000	92,400	+ 5,500	100,100	+ 13,200	102,500	+ 15,600
+ 12,200	82,100	+ 18,800	77,000	+ 13,700	73,900	+ 10,600
+ 1,600	35,000	+ 3,700	31,000	— 300	38,200	+ 6,900
+ 3,100	63,800	+ 3,400	69,200	+ 8,800	68,300	+ 7,900
+ 700	27,300	+ 5,000	36,800	+ 14,500	26,100	+ 3,800
— 5,200	58,900	— 1,400	33,500	— 26,800	35,600	— 24,700
+ 15,200	114,400	+ 21,500	121,400	+ 28,500	119,400	+ 26,500
— 49,100	130,100	— 56,700	153,600	— 33,200	161,800	— 25,000
— 1,400	72,800	+ 13,800	69,600	+ 10,600	91,800	+ 32,800
— 59,100	91,600	— 65,300	47,000	— 109,900	64,000	— 92,900
+ 1,400	69,200	+ 15,700	49,600	— 3,900	54,600	+ 1,100
+ 7,700	77,000	+ 13,900	64,900	+ 1,800	80,000	+ 16,900
+ 6,900	130,900	+ 34,100	156,800	+ 60,000	162,400	+ 65,600
+ 8,900	125,400	+ 20,800	104,900	+ 300	83,900	— 20,700
+ 2,300	81,400	— 2,700	78,000	— 6,100	81,300	— 2,800
— 2,800	62,200	— 1,400	73,900	+ 10,300	80,600	+ 17,000
+ 16,800	102,300	+ 6,900	84,000	— 11,400	80,900	— 14,500
— 900	76,400	— 26,700	75,600	— 27,500	74,600	— 28,500
+ 11,500	99,100	— 3,600	56,200	— 46,500	76,500	— 26,200
+ 8,300	56,600	+ 8,300	40,400	— 7,900	53,200	+ 4,900
+ 13,400	82,100	+ 16,100	114,100	+ 48,100	73,400	+ 7,400
+ 10,900	66,700	— 200	92,900	+ 26,000	48,900	— 18,000
—	2,100,000	—	2,100,000	—	2,100,000	—

Inom statistiska centralbyrån på departements-

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hushållningssällskap		Beräknad folkmängd den 31 dec. 1910		Enligt nuvarande grunder (efter folk- mängden den 1 jan. 1914)	B e r ä k n a d f ö r					
		Till- hörande jordbruk och fiske	I övrigt		Utan grundbelopp; minimum 35,000 kr.					
					Med 1/2 till jord- bruksbefolkningen		Med 2/3 till jord- bruksbefolkningen		Med 3/4 till jord- bruksbefolkningen	
Anslag	Ökning el. minsk- ning ²⁾	Anslag	Ökning el. minsk- ning ²⁾	Anslag	Ökning el. minsk- ning ²⁾	Anslag	Ökning el. minsk- ning ²⁾			
Stockholms läns	1) 77,560	133,242	88,709	83,637	— 5,072	80,983	— 7,726	79,213	— 9,496	
Uppsala »	54,999	73,172	52,097	51,558	— 539	51,226	— 871	51,004	— 1,093	
Södermanlands »	79,434	99,134	72,782	72,083	— 699	72,080	— 702	72,077	— 705	
Östergötlands »	117,775	176,404	119,248	117,575	— 1,673	115,430	— 3,818	114,000	— 5,248	
Jönköpings »	100,028	114,426	86,572	86,986	+ 414	87,739	+ 1,167	88,241	+ 1,669	
Kronobergs »	87,772	70,193	62,826	65,342	+ 2,516	68,200	+ 5,374	70,105	+ 7,279	
Kalmar läns norra	36,765	41,050	31,115	35,000	+ 3,885	35,000	+ 3,885	35,000	+ 3,885	
» » södra	67,505	82,809	59,892	60,736	+ 844	60,837	+ 945	60,905	+ 1,013	
Gottlands läns	30,947	24,270	22,141	35,000	+ 12,859	35,000	+ 12,859	35,000	+ 12,859	
Blekinge »	61,980	87,379	59,945	59,891	— 54	59,159	— 786	58,672	— 1,273	
Kristianstads »	126,397	101,910	92,978	94,397	+ 1,419	98,452	+ 5,474	101,155	+ 8,177	
Malmöhus »	133,373	323,841	187,519	178,266	— 9,253	166,814	— 20,705	159,179	— 28,340	
Hallands »	75,828	71,396	58,636	60,360	+ 1,724	62,048	+ 3,412	63,172	+ 4,536	
Göteborg och Bohus »	99,823	281,447	157,993	147,630	— 10,363	136,218	— 21,775	128,608	— 29,385	
Älvsborgs läns södra.....	74,255	57,780	53,320	54,696	+ 1,376	57,230	+ 3,910	58,920	+ 5,600	
» » norra.....	82,863	72,794	63,068	64,061	+ 993	66,283	+ 3,215	67,766	+ 4,698	
Skaraborgs läns	139,909	101,375	96,148	100,331	+ 4,183	105,651	+ 9,503	109,199	+ 13,051	
Värmlands »	129,282	130,853	103,885	106,231	+ 2,346	108,443	+ 4,558	109,917	+ 6,032	
Örebro »	89,849	117,172	84,162	83,368	— 794	82,997	— 1,165	82,751	— 1,411	
Västmanlands »	68,309	87,611	63,730	62,847	— 883	62,672	— 1,058	62,556	— 1,174	
Kopparbergs »	115,778	118,095	95,492	95,465	— 27	97,380	+ 1,888	98,656	+ 3,164	
Gävleborgs »	87,184	166,608	102,878	100,136	— 2,742	95,929	— 6,949	93,123	— 9,755	
Västernorrlands »	114,563	135,949	102,539	101,407	— 1,132	101,912	— 627	102,251	— 288	
Jämtlands »	65,231	52,884	48,500	48,821	+ 321	50,893	+ 2,393	52,275	+ 3,775	
Västerbottens »	106,128	55,238	66,361	68,229	+ 1,868	73,841	+ 7,480	77,582	+ 11,221	
Norrbottnens »	81,704	79,428	67,464	65,947	— 1,517	67,583	+ 119	68,673	+ 1,209	
Summa	2,305,241	2,856,460	2,100,000	2,100,000	—	2,100,000	—	2,100,000	—	

¹⁾ Brännkyrka frånräknad. — ²⁾ I jämförelse med fördelningen enligt nuvarande grunder (efter

Ann. Befolkningens fördelning efter yrken vid folkräkningen den 31 december 1910 är för när-
län. För övriga län har nämnda fördelning beräknats med ledning av jordbruksbefolkningens antal år 1900

chefens anmodan upprättad tabell.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
d e l n i n g a v b r ä n n v i n s m e d l e n											
Med grundbelopp av 5,000 kr.; minimum 35,000 kr.						Med grundbelopp av 10,000 kr.; minimum 35,000 kr.					
Med 1/2 till jordbruksbefolkningen		Med 2/3 till jordbruksbefolkningen		Med 2/3 till jordbruksbefolkningen		Med 1/2 till jordbruksbefolkningen		Med 2/3 till jordbruksbefolkningen		Med 2/3 till jordbruksbefolkningen	
Anslag	Ökning el. minskning ²⁾	Anslag	Ökning el. minskning ²⁾	Anslag	Ökning el. minskning ²⁾	Anslag	Ökning el. minskning ²⁾	Anslag	Ökning el. minskning ²⁾	Anslag	Ökning el. minskning ²⁾
83,692	— 5,017	81,203	— 7,506	79,529	— 9,180	83,642	— 5,067	81,293	— 7,416	79,727	— 8,982
53,510	+ 1,413	53,198	+ 1,101	52,984	+ 887	55,392	+ 3,295	55,092	+ 2,995	54,892	+ 2,795
72,822	+ 40	72,817	+ 35	72,807	+ 25	73,461	+ 679	73,447	+ 665	73,439	+ 657
115,625	— 3,623	113,612	— 5,636	112,254	— 6,994	113,519	— 5,729	111,613	— 7,635	110,343	— 8,905
86,844	+ 272	87,547	+ 975	88,010	+ 1,438	86,579	+ 7	87,229	+ 657	87,661	+ 1,089
66,479	+ 3,653	69,154	+ 6,328	70,941	+ 8,115	67,515	+ 4,689	70,021	+ 7,195	71,692	+ 8,866
35,000	+ 3,885	35,064	+ 3,949	35,280	+ 4,165	37,823	+ 6,708	38,127	+ 7,012	38,329	+ 7,214
62,145	+ 2,253	62,239	+ 2,347	62,295	+ 2,403	63,470	+ 3,578	63,551	+ 3,659	63,604	+ 3,712
35,000	+ 12,859	35,000	+ 12,859	35,000	+ 12,859	35,000	+ 12,859	35,000	+ 12,859	35,000	+ 12,859
61,351	+ 1,406	60,663	+ 718	60,198	+ 253	62,730	+ 2,785	62,077	+ 2,132	61,641	+ 1,696
93,817	+ 839	97,614	+ 4,636	100,148	+ 7,170	93,090	+ 112	96,646	+ 3,668	99,017	+ 6,039
172,729	— 14,790	161,991	— 25,528	154,788	— 32,731	166,985	— 20,534	156,876	— 30,643	150,136	— 37,383
61,792	+ 3,156	63,371	+ 4,735	64,423	+ 5,787	63,134	+ 4,498	64,611	+ 5,975	65,594	+ 6,958
143,903	— 14,090	133,205	— 24,788	126,029	— 31,964	140,014	— 17,979	129,944	— 28,049	123,230	— 34,763
56,463	+ 3,143	58,835	+ 5,515	60,420	+ 7,100	58,144	+ 4,824	60,367	+ 7,047	61,849	+ 8,529
65,274	+ 2,206	67,355	+ 4,287	68,743	+ 5,675	66,389	+ 3,321	68,337	+ 5,269	69,636	+ 6,568
99,401	+ 3,253	104,382	+ 8,234	107,710	+ 11,562	98,310	+ 2,162	102,979	+ 6,831	106,091	+ 9,943
104,951	+ 1,066	107,021	+ 3,136	108,396	+ 4,511	103,515	— 370	105,447	+ 1,562	106,734	+ 2,849
83,439	— 723	83,089	— 1,073	82,848	— 1,314	83,397	— 765	83,058	— 1,104	82,833	— 1,329
64,131	+ 401	63,966	+ 236	63,850	+ 120	65,330	+ 1,600	65,166	+ 1,436	65,058	+ 1,328
94,822	— 670	96,613	+ 1,121	97,804	+ 2,312	94,038	— 1,454	95,710	+ 218	96,825	+ 1,333
99,217	— 3,661	95,270	— 7,608	92,620	— 10,258	98,174	— 4,704	94,454	— 8,424	91,975	— 10,903
100,413	— 2,126	100,883	— 1,656	101,190	— 1,349	99,274	— 3,265	99,705	— 2,834	99,992	— 2,547
50,935	+ 2,435	52,876	+ 4,376	54,170	+ 5,670	52,974	+ 4,474	54,791	+ 6,291	56,002	+ 7,502
69,196	+ 2,835	74,452	+ 8,091	77,964	+ 11,603	70,048	+ 3,687	74,977	+ 8,616	78,264	+ 11,903
67,049	— 415	68,580	+ 1,116	69,599	+ 2,135	68,053	+ 589	69,482	+ 2,018	70,436	+ 2,972
2,100,000	—	2,100,000	—	2,100,000	—	2,100,000	—	2,100,000	—	2,100,000	—

folkmängden den 1 jan. 1914).

varande känd endast för Stockholms, Uppsala, Hallands, Värmlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens samt folkmängdens förändringar i jordbrukssocknarna under åren 1901—1910.